

לקראת מסגרת תיאורטית "הוליסטית" של מנהיגות לצדק חברתי

ד"ר אריאל שריד, מכללת בית ברל, arielsarid@gmail.com

רקע: בשנים האחרונות ישנו עיסוק גובר במושג "מנהיגות לצדק חברתי" (social justice educational leadership) בתחום המינהל והמנהיגות החינוכית. למרות העניין הגובר במושג זה והופעתן של תפיסות רבות בספרות המקצועית, השיח אודות המושג "צדק חברתי" סובל מהיעדרה של מסגרת תיאורטית קוהרנטית ומקובלת (Bogotch, 2002; Furman, 2012). יחד עם זאת, ניתן לומר כי מרבית החוקרים בתחום מסכימים כי במוקד המושג "מנהיגות לצדק חברתי" עומדים המודעות, ההתייחסות והטיפול בתופעות של הדרה ואי שוויון בהזדמנויות ותוצאות חינוכיות תפיסת (Dantley & Tillman, 2010; DeMatthews & Mawhinney, 2014; Furman, 2012). ההכלה (Inclusion), אם כן, מסתמנת כמרכזית ביותר בספרות המקצועית.

מטרות: מטרתו להציג מסגרת תיאורטית הוליסטית של מנהיגות לצדק חברתי אשר חורגת מעבר לתפיסת ההכלה (על שלל משמעויותיה). אבקש להראות כי "צדק חברתי" הנו מושג מורכב המכיל בתוכו מספר ממדים (לרבות הכלה) ולכך גם השלכות חשובות בגיבושה ויישומה של מדיניות של צדק חברתי במערכות חינוכיות.

המסגרת התיאורטית כוללת שתי אוריינטציות או מסורות של צדק חברתי שבדרך כלל אינן דרות תחת מסגרת תיאורטית אחת: שוויון חברתי (social equality) והגדרה-העצמית אינדיבידואלית. כל אחת מתפיסות צדק אלה מכילה שני ממדים מרכזיים: האוריינטציה הראשונה (שוויון חברתי) מכילה את ממדי ה"הכלה" ו"שוויון הזדמנויות לכל"; האוריינטציה השנייה מכילה את ממד היכולות הקומוניקטיביות (communicative competences) וממד ההשתתפות הפעילה (active participation). בנוסף, המסגרת כוללת גם את ממד הצדק הסביבתי.

טענתי היא כי כל תפיסה של צדק חברתי מתגבש לאור תפיסתו/ה החינוכית-ערכית של כל מנהיג/ה חינוכית/ולאור הצרכים העולים בהקשר חינוכי מסוים. כיוון שמתקיימים מתחים בין הממדים השונים של צדק חברתי, על כל מנהיג/ה חינוכית/ לקיים תהליך של גיבוש מדיניות של צדק חברתי המבוסס על תפיסת/ה עולמו/ה, והמציאות הבית הספרית. ברצוני לכנות את התוצר של תהליך התגבשותה של תפיסת צדק חברתי – הכולל רמות שונות של מחויבות לכל אחת הממדים של צדק חברתי – "מנהיגות לקיימות" (sustainability leadership).

תרומות ומחקרי המשך: לטענתי, מסגרת תיאורטית זו מעניקה תשתית תיאורטית רחבה למושג "מנהיגות לצדק חברתי" ומהווה תשתית להסדרת והעמקת המחקר אמפירי המועט בתחום זה.